

**ΑΠΟ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΟΥ ΕΥΚΛΕΙΔΕΙΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΟΥ
ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ:
ΤΟ ΕΝΥΠΟΣΤΑΤΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ**

**(ΑΠΟ ΤΟ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑ ΤΗΣ ΕΥΚΛΕΙΔΕΙΑΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ)**

Δρ. Δημήτριος Κ. Γερούκαλης, Ψυχίατρος,
Νικηφόρος Φάρκωνας, Κοινωνιολόγος,
Μαρία-Ειρήνη Δρόσου, Ψυχολόγος,
Έλενα Σεργεντάνη, Κοινωνιολόγος,
Μαρία Λάμπρου, Κοινωνιολόγος.

Αστική Εταιρεία “ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ”
Αλεξάνδρου Διάκου 4, 853 00, Κως.

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΕ ΣΤΟ DUAL CONGRESS INA-WFSBP.

ΑΘΗΝΑ, ΕΛΛΑΣ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008

Περιεχόμενα

	σελ.
<u>Εισαγωγή:</u>	
Η συγκρότηση του πολιτιστικού ρεύματος.....	3-4
Το πραγματικό πολιτιστικό ρεύμα των δυτικών κοινωνιών.....	4-5
Σύγχρονη φυσική και μαθηματικά.....	5-14
Η ανασύσταση του ιδεαλιστικού πολιτιστικού μοντέλου.....	14-15
Το ιδεαλιστικό πολιτιστικό ρεύμα.....	15
 <u>Δημιουργία</u>	
Ιδέα, εντελέχεια, λόγος των όντων.....	15-16
Δημιουργία.....	16-21
 <u>Βιβλιογραφία</u>	21-22

Εισαγωγή:

Η συγκρότηση του πολιτιστικού ρεύματος.

Ζούμε την κρίση της νεωτερικότητας, τη κατάρρευση του λεγόμενου Δυτικού πολιτισμού. Ως βασικό αίτιο μπορούμε να αναφέρουμε, εκτός των άλλων, την κατάρρευση του πυλώνα της πραγματικής επιστήμης υπό το βάρος των θέσεων και απόψεων της σύγχρονης φυσικής και των Μαθηματικών.

ΈΝΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΡΕΥΜΑ, ΓΙΑ ΝΑ ΔΟΜΗΘΕΙ, αλλά και να επιζήσει, είναι αναγκαίο να στηρίζεται στους επόμενους τρεις, συνεχώς εξελισσόμενους, πυλώνες.

Ο πρώτος πυλώνας είναι η εσωτερική φιλοσοφία, ο δεύτερος η επιστημονική κοσμοθεωρία και ο τρίτος η κοινωνική φιλοσοφία.

Ως εσωτερική φιλοσοφία εννοούμε το σύνολο των αναπόδεικτων πεποιθήσεων μιας κοινωνίας, σε θέματα τα οποία αφορούν τη φύση του Ανθρώπου και του Κόσμου. Οι βαθιά ριζωμένες αυτές ανθρώπινες απόψεις, αν και δογματικές, στο πλαίσιο της κάθε κοινωνίας “φαντάζουν” αυταποδείκτως ορθές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αναπόδεικτες αυτές φιλοσοφικές θέσεις αποτελούν μια έντονη ανάγκη της κοινωνίας. Συγχρόνως, δρουν ως συναισθηματικός και ψυχολογικός καταλύτης προκειμένου να αποδιώξουν τα αναπτυσσόμενα συναισθήματα φόβου και δέους που την κατέχουν, μπροστά στα μυστήρια της ύπαρξης του Ανθρώπου και του Σύμπαντος.

Ο δεύτερος πυλώνας είναι η επιστημονική κοσμοθεωρία, η οποία αποτελεί το κομμάτι των πεποιθήσεων της κοινωνία οι οποίες μπορούν να ερμηνευθούν, όχι όμως και να αποδειχθούν σε όλες τις περιπτώσεις, με κάποιο φυσικό τρόπο, αλλά πάντα με βάση την ανθρώπινη λογική την οποία έχει αναπτύξει η κοινωνία.

Η επιστημονική κοσμοθεωρία, δηλαδή, σταματά στο επίπεδο μιας εφαρμοσμένης φιλοσοφίας. Έτσι σήμερα μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι προσωκρατικοί θετικοί φιλόσοφοι είχαν αναπτύξει ένα τέτοιο σύστημα επιστημονικής κοσμοθεωρίας. Αυτό συνάγεται από το ότι, στην προσπάθεια τους να ερμηνεύσουν το τι συμβαίνει στο Σύμπαν, δεν χρησιμοποιούσαν τη δράση θεών και δαιμόνων, αλλά τους επαγωγικά δομημένους λογικούς συνειρμούς. Προσπαθούσαν δηλαδή, χρησιμοποιώντας ως όργανο μόνο τη λογικά και την παρατήρηση, να φτάσουν επαγωγικά στην αλήθεια των φυσικών φαινομένων.

Ο τρίτος, πυλώνας ενός πολιτισμικού ρεύματος είναι η κοινωνική φιλοσοφία. Τι εννοούμε όμως με τον όρο κοινωνική φιλοσοφία; Κάθε κοινωνία, η οποία έχει αναπτύξει κάποια συγκεκριμένη εσωτερική φιλοσοφία και μια συγκεκριμένη επιστημονική κοσμοθεωρία πρέπει να διοικηθεί, να δομήσει δηλαδή ένα διοικητικό σύστημα αξιών. Η φιλοσοφική θεώρηση αυτού του διοικητικού συστήματος αποτελεί την κοινωνική φιλοσοφία.

Όμως για να επιζήσει το αναπτυσσόμενο αυτό πολιτισμικό ρεύμα, οι τρεις προηγούμενοι πυλώνες πρέπει να αναπτύσσονται ισόρροπα. Αυτό σημαίνει ότι το περιεχόμενο και τα όποια δεδομένα, ή αποτελέσματά τους, θα

πρέπει να είναι συνεπή μεταξύ τους, να μην αλληλοαναιρούνται, αλλά να αλληλοεπιβεβαιώνονται και να αλληλοστηρίζονται δομικά.

Αυτό σημαίνει ότι η εσωτερική φιλοσοφία πρέπει να επιβεβαιώνει και να επιβεβαιώνεται από την επιστημονική κοσμοθεωρία. Με έναν ανάλογο τρόπο, η επιστημονική κοσμοθεωρία και η εσωτερική φιλοσοφία πρέπει να βρίσκονται σε ευθεία αντιστοίχιση με την κοινωνική φιλοσοφία, δηλαδή τη φιλοσοφία του κοινωνικού συστήματος που πρέπει να εγκαθιδρυθεί σε αυτή την κοινωνία. Βεβαίως τα προηγούμενα αποτελούν την απαρχή του πολιτισμικού ρεύματος, το οποίο θα πρέπει να συνεχίσει την εξέλιξη του στο πλαίσιο των αναφερθέντων κανόνων και δεσμεύσεων.

Το πραγματικό πολιτιστικό ρεύμα των δυτικών κοινωνιών.

Οι δυτικές κοινωνίες οικοδομήθηκαν και οργανώθηκαν στην βάση του Ιουδαϊκού αριστοτελικού υλισμού της Δυτικής Καθολικής Εκκλησίας (και των μετέπειτα παραφυάδων και εκφάνσεων).

Η επικράτηση του “εκλεκτικού” Αριστοτελισμού, ως εσωτερικής φιλοσοφίας από μέρους του πολιτισμικού αυτού ρεύματος, είχε ως αποτέλεσμα ο δεύτερος πυλώνας αυτού του ρεύματος, η επιστημονική κοσμοθεωρία, να ταυτιστεί με το περιεχόμενο της αριστοτελικής μελέτης του αισθητού μόνο κόσμου. Σ’ αυτή την επιστημονική κοσμοθεωρία στηρίχτηκε η γέννηση και η ανάπτυξη της δυτικής επιστήμης, η οποία, στο υπόβαθρό της, έκρυβε δύο αξιωματικές παραδοχές: την αποδοχή ως αληθών αφενός μεν της κλασικής νευτώνειας φυσικής, αφετέρου δε της ευκλείδειας γεωμετρίας. Σ’ αυτά τα θεμέλια δομήθηκε η επιστήμη του πολιτισμικού μας ρεύματος, η οποία στην εφαρμοσμένη μορφή της γέννησε τη δυτική τεχνολογία.

Ως τρίτο πυλώνα, αυτόν της κοινωνικής φιλοσοφίας, το πολιτισμικό αυτό ρεύμα υιοθέτησε την αριστοτελική Αριστοκρατική Ολιγαρχία, η οποία στη συνέχεια γέννησε τον Δυτικό Καπιταλισμό, σαν ένα γενικό σύστημα κοινωνικών αξιών. Αυτός, κατά τόπους, έδωσε διάφορα καπιταλιστικά πολιτικά συστήματα.

Σ’ αυτό το πολιτισμικό μοντέλο, μπορούμε να ταυτίσουμε την παγκόσμια εξουσία με την έννοια της παγκόσμιας αγοράς. Η ταύτιση αυτή μπορεί να γίνει εφόσον είναι σε όλους γνωστό ότι η παγκόσμια οικονομία είναι εκείνη τη οποία όλοι υπηρετούν σήμερα και η οποία έχει τον έλεγχο της τον Δυτικό Χριστιανισμό, τη δυτική τεχνολογία και τις κατά τόπους πολιτικές εκφράσεις. Ως εκ τούτου αυτή είναι στην ουσία η πραγματική παγκόσμια εξουσία.

Σήμερα πλέον, αναγνωρίζοντας στο πλαίσιο αυτού του πολιτισμικού ρεύματος πάμπολλα κοινωνικά και πολιτισμικά φαινόμενα σήψης, πολλοί αισιόδοξοι πιστεύουν ότι αυτά έχουν περιορισμένο και τοπικό χαρακτήρα, είναι π.χ. αμερικανικά ή αγγλικά ή ελληνικά φαινόμενα. Κάτι τέτοιο δεν είναι αληθινό, εφόσον τα φαινόμενα αυτά είναι παγκόσμιας εμβέλειας και ως εκ τούτου προαναγγέλλουν την κατάρρευση του ίδιου του πολιτισμού μας και όχι των επιμέρους τοπικών κοινωνιών που αυτός διαμόρφωσε.

Το ενδιαφέρον όμως είναι να μελετήσουμε το γιατί ο δυτικός αυτός πολιτισμός μας καταρρέει. Ως βασικό αίτιο μπορούμε να αναφέρουμε, εκτός τω άλλων, την κατάρρευση του πυλώνα της πραγματιστικής επιστήμης κάτω

από το βάρος των θέσεων και απόψεων της σύγχρονης Φυσικής και των Μαθηματικών.

Το βέβαιο είναι ότι στο πλαίσιο του κρατούντος πραγματιστικού πολιτισμικού ρεύματος, οι προηγούμενοι πυλώνες που θα έπρεπε να συντηρούν τον δυτικό πολιτισμό, αντί να ομονοούν και να συμφωνούν επί της ουσίας, βρίσκονται σε σύγκρουση και αντιπαράθεση. Έτσι σήμερα πλέον αντιμετωπίζουμε το φαινόμενο, οι πολιτικές εκφράσεις να αντιμάχονται τη χριστιανική εκκλησιαστική δομή, η επιστήμη και η τεχνολογία τις πολιτικές εκφράσεις και τις εκκλησιαστικές δομές, η χριστιανική διοικητική δομή το πολιτικό σύστημα και την επιστήμη κ.ο.κ.

Η προαναφερόμενη σύγκρουση οδηγεί στη διάλυση και την πολιτισμική κατάρρευση. Αυτό αναμενόταν από τους μελετητές των πολιτισμών εδώ και πολλά χρόνια. Λόγω αυτού του γεγονότος έχει αρχίσει να σχηματίζεται, ήδη από την προηγούμενη δεκαετία, μια πρώτη βάση ενός πολιτισμικού ρεύματος. Το νέο πολιτισμικό ρεύμα θα το δούμε πολύ σύντομα να ανατέλλει με όλα τα θετικά ή αρνητικά χαρακτηριστικά του.

Σύγχρονη φυσική και μαθηματικά

Από την Κβαντική φυσική και τη Μη Γραμμική Δυναμική (θεωρία του χάους) μαθαίνουμε ότι “βλέπουμε το περιβάλλον μας όχι όπως είναι στην πραγματικότητα, αλλά όπως και οι αισθήσεις μας επιτρέπουν να το αντιληφθούμε”. Η ύλη δεν είναι πλέον το αναλλοίωτο σύμπλεγμα μορίων του Νεύτωνα, αλλά το πύκνωμα ενός ενεργειακού ρεύματος. Στο πλαίσιο του χωροχρόνου του Αϊνστάιν, η ύλη δεν αποτελεί μια ξεχωριστή οντότητα, αλλά μια ιδιομορφία πεδίου.

Μέσω του συνόλου των αισθήσεων μας δεν είναι δυνατόν να αντιληφθούμε παρά μόνο ένα απειροελάχιστο κομμάτι του συμπαντικού χώρου που μας περιβάλλει. Η αδυναμία αυτή των ανθρώπινων αισθήσεων μας αναγκάζει να περιορίζουμε τον κόσμο των αισθητών εντυπώσεων μας σε ένα πολύ μικρό υποσύνολο του συμπαντικού χώρου. Να σχηματίζουμε δηλαδή αυθαίρετα, μέσω των αισθήσεων μας, μια ελαχιστότατη ευκλείδεια υποκειμενική τομή στο συνεχές μη ευκλείδειο χωροχρονικό γίνεσθαι, εντός της οποίας δημιουργούμε ό,τι ονομάζουμε “Κόσμο των αισθήσεων μας”.

Οι ανθρώπινες λοιπόν αισθήσεις δεν αποτελούν το αδιάφευστο κριτήριο της αλήθειας των συμπαντικών μορφών και φαινομένων. Ό,τι αυτόρεσκα ονομάζουμε εξατομικευμένο υλικό αντικείμενο αποτελεί μια σκιά αυτού που πραγματικά είναι στο πλαίσιο της μη αισθητής πραγματικότητας. Με βάση τα προηγούμενα μπορούμε πλέον να πούμε ότι: μέσω των διαφόρων οργάνων μας που τις ενισχύουν, δεν αντιλαμβανόμαστε το Σύμπαν όπως αυτό είναι στην πραγματικότητα, αλλά όπως έχει τη δυνατότητα να το αντιληφθεί ο εγκέφαλός μας μέσω των ατελέστατων ανθρώπινων αισθήσεων. Η πραγματική φύση του τετραδιάστατου μη Ευκλείδειου Σύμπαντος είναι μη αισθητή και περιγράφεται μόνο μέσω μαθηματικών σχέσεων.

Δεδομένου δε ότι ο ευκλείδειος αισθητός χώρος είναι ουσιαστικά μια ειδική περίπτωση ενός χώρου Riemann, αλλάζει και η γεωμετρία. Έχουμε λοιπόν τη Ρωμάνεια γεωμετρία, η οποία αποτελεί μια γενίκευση της γεωμετρίας του Lobatschewski, ενώ η ευκλείδεια γεωμετρία είναι ένας

περιορισμός της γεωμετρίας του Lobatschewski για απεροστά κομμάτια του χώρου.

Μη γραμμικότητα υποδηλώνει την ιδιότητα εκείνη του φυσικού γίνεσθαι όπου οι ιδιότητες του όλου είναι καινοφανείς, μη αναγνωσμένες προσθετικά στις ιδιότητες των επί μέρους συστατικών. Ολιστικές, μη αναγώγιμες λειτουργίες.

Το πέρασμα και η διάβαση από το μη ον (κβαντικό κενό) προς το ον είναι μια κατ' εξοχήν ασύμμετρη λειτουργία που προσδίδει, οντολογικό περιεχόμενο στη διάκριση του παρελθόντος από το μέλλον. Η οντολογική αυτή διάκριση μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος στη φυσική θεωρία έχει ονομασθεί βέλος του χρόνου και αποτελεί τη μεγαλύτερη ίσως πρόκληση της ορθολογικής περιγραφής του φυσικού κόσμου, διότι ενώ όλοι οι γνωστοί μέχρι τώρα θεμελιώδεις φυσικοί νόμοι επιτρέπουν και την αντίστροφη εξέλιξη των φυσικών φαινομένων, από το μέλλον δηλαδή προς το παρελθόν, όμως η φύση πεισματικά επιλέγει μια μονόδρομη εξέλιξη και πορεία από το παρελθόν προς το μέλλον. Έτσι, ενώ π.χ. είναι επιτρεπτό από τους φυσικούς νόμους η θερμότητα να ρέει από ψυχρά προς θερμά σώματα, στην πράξη συμβαίνει μόνο το αντίστροφο, ή ενώ είναι επιτρεπτό να έχουμε και προηγμένη ακτινοβολία (προηγμένα δυναμικά) που συγκλίνει από το άπειρο προς τις πηγές ακτινοβολίας, όμως η φύση επιλέγει πεισματικά μόνο καθυστερούμενα δυναμικά ακτινοβολίας που κινούνται από τις πηγές προς το άπειρο. Επίσης ενώ σε ένα κλειστό σύστημα επιτρέπεται και ελάττωση εντροπίας, όμως η φύση επιλέγει μόνο αύξηση της εντροπίας με τον χρόνο. Αυτή η ασύμμετρη ως προς τη ροή του χρόνου εξέλιξη του φυσικού κόσμου στην κβαντική θεωρία εκδηλώνεται ως πιθανοκρατία. Λέμε ότι η κβαντική θεωρία εξοβελίζει τον ντετερμινισμό ή τον στεγανό προκαθορισμό του μέλλοντος από το παρελθόν, αφού στην κβαντομηχανική η φυσική θεωρία μπορεί να προσδιορίζει μόνο την πιθανότητα να συμβεί κάτι και στο μέλλον. Το ότι δε σύμφωνα με την κβαντοθεωρία τα μικροσωματίδια, ως οι ελάχιστες μορφές κοσμικής κίνησης, μεταβαίνουν από την κατάσταση του δυνάμει ή του απόλυτου τίποτε (κβαντικό κενό) στο είναι, αυτό προσδίδει τελείως οντολογικό περιεχόμενο στην πιθανοκρατία που εισάγει η κβαντοθεωρία, κάτι που αποτελεί σκάνδαλο ακόμη και για επιστήμονες του μεγέθους ενός Αϊνστάιν, ο οποίος χαρακτηριστικά έγραφε στον M. Born, εισηγητή της πιθανοκρατικής ερμηνείας των κβαντικών φαινομένων, ότι δεν μπορεί να δεχθεί ένα θεό που παίζει ζάρια.

Ο όρος οντολογική πιθανοκρατία δηλώνει την οντολογική καινοφάνεια που διαρκώς εισάγει μέσα στο φυσικό σύμπαν το μέλλον και η ροή του χρόνου, ή αλλιώς το κοσμικό γίνεσθαι. Το "σήμερα" η το "αύριο" διαφέρει οντολογικά και όχι απλώς υποκειμενικά από το "χθες". Ο κόσμος διαρκώς με τρόπο απρόβλεπτο και φυσικά αναίτιο εμπλουτίζεται υπαρκτικά και οντολογικά, ώστε σε κάθε στιγμή ποτέ να μην είναι ίδιος με το παρελθόν του. Το εκπληκτικό δε είναι ότι στον υποπυρηνικό κόσμο η κβαντοθεωρία αποκαλύπτει μια διαρκή δημιουργία και καταστροφή στοιχειωδών μορφών ύπαρξης. Μάλιστα η διαδικασία αυτή δεν αποτελεί μετασχηματισμό μιας άφθαρτης ουσίας που διατηρεί την ταυτότητά της ενόσω περνά από μια μορφή σε μια άλλη. Αντίθετα, έχουμε εμφάνιση στο ον μιας μορφής ύπαρξης (στοιχειώδες σωματίο) από το απόλυτο κβαντικό κενό, ή καταστροφή της.

Έτσι κυριολεκτικά στον μικρόκοσμο η ύπαρξη ταυτίζεται με τη μορφή και την υπόσταση ως το συγκεκριμένο ον. Δηλαδή η ύπαρξη δεν αντιστοιχεί σε ένα άμορφο, άφθαρτο θεμελιώδες είναι ή μια θεμελιώδη ουσία, αλλά σε ενυπόστατες και συγκεκριμένες μορφές ύπαρξης που μπορούν να δημιουργούνται από το μηδέν (κβαντικό κενό) ή να πείπουν στο μηδέν. Από την άποψη αυτή η κβαντοθεωρία με το δικό της τρόπο επανακαλύπτει δυο βασικές αρχές της ελληνικής φιλοσοφίας: α) ότι ουσία, φύσις και μορφή ταυτόν εστί και β) ανυπόστατος μεν φύσις τουτέστιν ουσία ουκ αν είη ποτέ, δηλαδή δεν υπάρχει ανυπόστατος ουσία. Μάλιστα η υπόσταση ταυτίζεται με το άτομο. Η μετεξέλιξη δε της αρχαιοελληνικής (προχριστιανικής) φιλοσοφίας στη φιλοσοφία της βυζαντινής περιόδου εισάγει την επαναστατική ταύτιση του ατόμου και της υπόστασης με το πρόσωπο. Αυτό σημαίνει ότι το είναι ενός όντος είναι πάντα αναφορικό προς τα άλλα όντα. Η κβαντοθεωρία επαληθεύει την άποψη αυτή, αφού η γνώση ενός τμήματος του φυσικού κόσμου είναι πάντα σε αναφορά με τον υπόλοιπο κόσμο. Δηλαδή το αντικείμενο ποτέ δεν γνωρίζεται καθ' εαυτό αλλά πάντα ως προς.

Το νέο αυτό φαινόμενο κατανοείται κυρίως ως μια πληροφοριακή διαδικασία που συντονίζει μακρινά τμήματα ενός φυσικού συστήματος σε μια εναρμονισμένη και συνεπή κίνηση που δεν μπορεί να κατανοηθεί ως διαδικασία δράσης φυσικών δυνάμεων. Κατά άλλον τρόπο η δύναμη υποκαθίσταται από τις συσχετίσεις που μπορούν να αναπτύξουν τα δισεκατομμύρια μικροσυστήματα και μάλιστα όταν αυτά βρίσκονται απομακρυσμένα χωρικά μεταξύ τους ώστε να μην μπορούν να αλληλεπιδράσουν μέσω τοπικών δυναμικών διεργασιών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κβαντική θεωρία δεν ισχυρίζεται ότι είναι κάτι περισσότερο από μια μέθοδος για να ερμηνευθούν τα πειραματικά αποτελέσματα των μετρήσεων. Από αυτή την άποψη, η κβαντική μηχανική είναι μόνο μια αναπαράσταση, δηλαδή συνιστά μια περιγραφή του μικροσκοπικού κόσμου η οποία δεν διεκδικεί σε καμία περίπτωση τα σκήπτρα μιας τελικής οντολογικής ερμηνείας. Οι εξισώσεις της αναφέρονται πάντοτε σε ένα πλήθος πιθανών αποτελεσμάτων και όχι σε ατομικά γεγονότα. Θα έλεγε κανείς ότι είναι το ατομικό γεγονός εκείνο το οποίο καθεαυτό είναι ανυπολόγιστο ή ασυμπίεστο στον μικροσκοπικό κόσμο ενώ στο σύνολό τους τα ατομικά γεγονότα τείνουν να ομαλοποιηθούν έτσι ώστε η συλλογική τους συμπεριφορά να αντανakλά την κανονικότητα που παρατηρούμε μακροσκοπικά.

Η πιο ξεκάθαρη και ρηξικέλευθη διατύπωση αυτής της ιδέας ήλθε μόλις φέτος όταν δημοσιοποιήθηκε ένα εκπληκτικό θεώρημα από τους μαθηματικούς Kochen και Conway του Πανεπιστημίου Princeton. Το θεώρημα αυτό φαίνεται ότι κυκλοφορούσε στους σχετικούς κύκλους από το 2000 αλλά το περιεχόμενό του ήταν φιλοσοφικά αρκετά δύσπεπτο ώστε και οι ίδιοι οι επινοητές του δίσταζαν να το δημοσιοποιήσουν. Πρόκειται για το θεώρημα της ελεύθερης βούλησης όπως συνηθίζεται πλέον να αναφέρεται στις σχετικές συζητήσεις. Σύμφωνα με τους Kochen και Conway, μπορεί κανείς να βεβαιώσει, ξεκινώντας από ένα σύνολο τριών μόνο αξιωμάτων, ότι εάν ο πειραματιστής έχει ελεύθερη βούληση κατά τη διάρκεια ενός πειράματος τότε το ίδιο πρέπει να συμβαίνει και με το σωματίο! Με άλλα λόγια ένα σωματίο μπορεί με κάποιο μυστηριώδη τρόπο να επιλέγει τις τιμές κάποιων

μεταβλητών του οι οποίες δεν είναι ποτέ υπό τον πλήρη έλεγχο του πειραματιστή. Η πρωταρχική τυχαιότητα που διέπει τον τρόπο επιλογής αυτών των τιμών εμφανίζεται ως η πηγή της μακροσκοπικής ελευθερίας βούλησης του πειραματιστή η οποία αποτελεί σωρευτικό αποτέλεσμα της μικροσκοπικής τυχαιότητας των σωματίων που τον απαρτίζουν. Η πρωταρχική σημασία των τυχαίων διαδικασιών σε μικροσκοπικό επίπεδο που αναδεικνύεται διαρκώς από το πείραμα ανάγεται σε βασικό αξίωμα από το οποίο παράγεται η μικροσκοπική ελευθερία επιλογής.

Εκείνο που πρέπει να ξεκαθαριστεί είναι ότι το θεώρημα αυτό δεν αποδεικνύει την ύπαρξη ή όχι της ελεύθερης βούλησης. Εισάγει όμως ένα πολύ σημαντικό νέο στοιχείο διότι αντιπαραθέτει στη βούληση του πειραματιστή κάποια στοιχειώδη βούληση του ίδιου του σωματίου με το οποίο αυτός πειραματίζεται. Εάν βέβαια δεν υπάρχει κάτι τέτοιο όπως η ελεύθερη βούληση για τον πειραματιστή, τότε δεν υπάρχει καμία βούληση και από πλευράς του σωματίου. Εάν όμως, όπως θέλουμε να πιστεύουμε και όπως φαίνεται να πιστεύουν και οι Kochen και Conway, είμαστε ελεύθεροι, τότε πρέπει να δεχθούμε κάποια στοιχειώδη ελευθερία και για τα ίδια τα σωματίδια.

Με το σενάριο της Μεγάλης Σύνθλιψης η κοσμική εξέλιξη ακολουθεί μια συμμετρική πορεία. Ακριβώς όπως η Μεγάλη Έκρηξη προκάλεσε την κοσμική διαστολή, αυτό το κοσμικό σενάριο θεωρεί ότι η μέση πυκνότητα της ύλης στο σύμπας είναι αρκετά μεγάλη ώστε να σταματήσει, κάποια στιγμή τη διαστολή του και να αρχίσει μια αντίστροφη φάση κοσμικής εξέλιξης στην οποία το σύμπας θα συστέλλεται και τελικά θα καταρρεύσει σε ένα σημείο (singularity). Σε αυτές τις μικροσκοπικές κλίμακες ωστόσο η επίδραση των κβαντικών φαινομένων είναι σημαντική. Έτσι θεωρητικά υπάρχει η δυνατότητα μετά την Μεγάλη Σύνθλιψη να ακολουθήσει μια νέα Μεγάλη Έκρηξη και να αρχίσει ξανά ένας νέος κύκλος κοσμικής διαστολής και στη συνέχεια συστολής και κατάρρευσης. Ένα τέτοιο σύμπας ονομάζεται κυκλικό. Η Μεγάλη Σύνθλιψη και η Μεγάλη Έκρηξη είναι ουσιαστικά συμμετρικές καταστάσεις του σύμπαντος και είναι δυνατή η μετάβαση από την μια κατάσταση στην άλλη. Ο μηχανισμός της μετάβασης από την Μεγάλη Σύνθλιψη στην Μεγάλη Έκρηξη στηρίζεται στη θεωρία των Υπερχορδών που προϋποθέτει την ύπαρξη περισσοτέρων των τεσσάρων διαστάσεων. Συνήθως η θεωρία διατυπώνεται σε 10 διαστάσεις αλλά οι Horava και Witten, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, έδειξαν ότι κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορεί να υπάρξει μια 11η διάσταση. Οι έξι από τις (10+1) διαστάσεις είναι τυλιγμένες και μπορούν να αγνοηθούν κατά την μελέτη του κυκλικού σύμπαντος. Έτσι απομένουν τρεις χωρικές διαστάσεις, μια χρονική διάσταση και μια ακόμα διάσταση που υπάρχει για πεπερασμένο χρόνο. Σύμφωνα με την θεωρία των Υπερχορδών, ο τρισδιάστατος χώρος μας βρίσκεται πάνω σε μια υπερεπιφάνεια ή λεπτή μεμβράνη. Σε μικροσκοπική απόσταση 10-30 m , από τη λεπτή μεμβράνη που αποτελεί τον τρισδιάστατο χώρο μας, βρίσκεται μια άλλη παράλληλη με τη “δική μας”, λεπτή μεμβράνη ενώ ανάμεσά τους υπάρχει η επιπρόσθετη 11η διάσταση. Οι μεμβράνες αυτές έχουν φυσικές ιδιότητες, ενέργεια, και ορμή. Όταν διεγερθούν, μπορούν να παράγουν σωματίδια όπως κουάρκ και λεπτόνια. Σε χρονικά διαστήματα τρισεκατομμυρίων ετών, οι δυο μεμβράνες που αναφέρονται και ως “βράνες” (branes) συγκρούονται μεταξύ τους, δημιουργούνται σωματίδια και

ακτινοβολία, οι βράνες θερμαίνονται και αποχωρίζονται. Η σύγκρουση αυτή οδηγεί στη μετάβαση από τη Μεγάλη Σύνθλιψη στη Μεγάλη Έκρηξη και στην αναγέννηση του σύμπαντος.

Ορισμένοι διάσημοι φυσικοί έχουν κατά καιρούς υποστηρίξει ότι ένας προηγμένος πολιτισμός θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένα πεπερασμένο ποσό ενέργειας για να επιζήσει για άπειρο ουσιαστικά χρόνο. Το μοντέλο που προτείνουν αποτελείται από σύντομες περιόδους δραστηριότητας οι οποίες θα συνοδεύονται από όλο και μεγαλύτερες περιόδους αδράνειας (περιόδους “χειμέριας νάρκης”). Το αντίστροφο ισχύει για ένα πολιτισμό που θέλει να επιζήσει από μια Μεγάλη Σύνθλιψη. Εκεί, ο πεπερασμένος χρόνος μπορεί να καταστεί πρακτικά άπειρος εάν αξιοποιηθεί η απεριόριστη ενέργεια της Μεγάλης Σύνθλιψης.

Όλα αυτά βέβαια, ακόμα και εάν είναι θεωρητικά πραγματοποιήσιμα, είναι αμφίβολο εάν θα μπορέσουν να γίνουν πράξη από κάποιον πολιτισμό, ανεξάρτητα από την τεχνολογική του εξέλιξη.

Ο Frank J. Tipler, που είναι καθηγητής μαθηματικής φυσικής στο Πανεπιστήμιο Tulane της Νέας Ορλεάνης, έχει διατυπώσει μια θεωρία, τη θεωρία του Σημείου Ωμέγα, που είναι ένα υποθετικό κοσμολογικό σενάριο το οποίο συνδέει την ύπαρξη και τη διατήρηση της ζωής με την κοσμική εξέλιξη. Η θεωρία του Σημείου Ωμέγα υιοθετεί πέντε βασικές αρχές σχετικά με το σύμπαν: ότι είναι χωρικά πεπερασμένο (έχει πεπερασμένο χωρικό μέγεθος και τοπολογία τρισδιάστατης σφαίρας), ότι δεν υπάρχουν οριζόντες γεγονότων, ότι τελικά, η ζωή θα επικρατήσει και θα ελέγξει το σύμπαν, ότι η ποσότητα της διαθέσιμης πληροφορίας που θα υποβληθεί σε επεξεργασία από σήμερα έως τον χρόνο που το σύμπαν θα φτάσει στην τελική του κατάσταση, είναι άπειρη και ότι η ποσότητα της πληροφορίας που αποθηκεύεται στο σύμπαν καθώς αυτό προσεγγίζει την τελική του κατάσταση, τείνει στο άπειρο. Ο Tipler ισχυρίζεται ότι μπορεί να αποδείξει ότι οι πέντε βασικές αυτές αρχές απορρέουν απευθείας από θεμελιώδεις νόμους της φυσικής όπως είναι οι νόμοι της Γενικής Θεωρίας της Σχετικότητας και η Αρχή της Αβεβαιότητας του Heisenberg. Σύμφωνα με τη θεωρία του Σημείου Ωμέγα, καθώς πλησιάζει η Μεγάλη Σύνθλιψη και το Τέλος (που αναφέρεται ως Σημείο Ωμέγα), η υπολογιστική ικανότητα του σύμπαντος μπορεί να αυξηθεί με εκθετικά γρήγορο ρυθμό καθώς “τελειώνει” ο χρόνος. Η θεωρία του Tipler υποθέτει ότι ορισμένες κοσμολογικές μεταβλητές δείχνουν ότι το σύμπαν τελικά θα συσταλεί καθώς και ότι θα υπάρξουν ευφυείς πολιτισμοί που θα εκμεταλλευτούν την απεριόριστη υπολογιστική ικανότητα του σύμπαντος στα τελευταία στάδιά του. Η θεωρία του Tipler έχει και θεολογικό χαρακτήρα αφού δέχεται ότι αυτή η ασυμπτωτική κατάσταση απεριόριστης υπολογιστικής ικανότητας είναι ο Θεός. Ο απόλυτος κοσμικός υπολογιστής θα είναι σε θέση να “ανασυνθέσει”, δηλαδή να αναγεννήσει όλους τους ανθρώπους που έζησαν, που ζουν ή που θα ζήσουν στη Γη ή αλλού. Το σημείο Ωμέγα παριστάνει ένα είδος μεταθανάτιας ζωής που δεν θα τελειώσει ποτέ και που μπορεί να έχει οποιαδήποτε μορφή λόγω της εικονικής της φύσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο όρος Σημείο Ωμέγα χρησιμοποιήθηκε και από τον Γάλλο ιερέα, παλαιοντολόγο και φιλόσοφο, Pierre Teilhard de Chardin (1881 - 1955) ο οποίος θεωρούσε ότι η χριστιανική σκέψη μπορεί να

συνυπάρξει με τη σύγχρονη επιστήμη. Ο Teilhard αναθεώρησε τη έννοια της εξελίξεως, ανατρέποντας τη θεωρία του Δαρβίνου και υποστήριξε ότι η ζωή στον πλανήτη Γη οδεύει προς μια κατάσταση πληρότητας την οποία ονόμασε Σημείο Ωμέγα. Ο Teilhard πίστευε ότι τα βασικά φαινόμενα που σχετίζονται με την ύλη, όπως η βαρύτητα, ο ηλεκτρομαγνητισμός κ.ά., λαμβάνουν χώρα με σκοπό τη δημιουργία άλλων ανώτερων και πιο πολύπλοκων οντοτήτων. Σύμφωνα με τον Teilhard, ο άνθρωπος προσέθεσε μια νέα διάσταση στον κόσμο αφού το μόνο ον που έχει τη συναίσθηση ότι κατέχει τη γνώση.

Ορισμένοι, υπέρμαχοι της Τελικής Ανθρωπικής Αρχής, πιστεύουν ότι η ανάπτυξη της ζωής δεν είναι τυχαία αλλά αναπόφευκτη και ότι εφόσον δημιουργήθηκε, δεν θα εκλείψει ποτέ από το σύμπαν.

Εν τω μεταξύ, φυσικοί, όπως ο Andrei Linde, ο Alan Guth, ο Edward Harrison και ο Ernest Sternglass, έχουν δείξει ότι η πληθωρισμική κοσμολογία υποδεικνύει έντονα την παρουσία ενός πολλαπλού σύμπαντος και θεωρούν ότι θα ήταν χρήσιμο ακόμα και με τη σημερινή γνώση και τεχνολογία, τα ευφυή όντα να δημιουργήσουν και να μεταδώσουν πληροφορίες προς κάποιο απομακρυσμένο σύμπαν.

Ο Hugh Everett, μαθητής του Wheeler στο Πανεπιστήμιο του Princeton, κατά τη δεκαετία του '50, ήταν από του πρώτους φυσικούς που εφάρμοσε τους νόμους της Κβαντομηχανικής στην Κοσμολογία. Θεωρώντας μια παγκόσμια κυματοσυνάρτηση προσπάθησε να μελετήσει την αλληλεπίδραση διαφορετικών περιοχών του σύμπαντος. Έκπληκτος ανακάλυψε τότε ότι η ίδια ακριβώς αλληλεπίδραση φαινόταν να οδηγεί το σύμπαν, σε μια διαδικασία παραγωγής αντιγράφων του, που προέκυπταν από ένα μεγάλο σύνολο πιθανών αποτελεσμάτων αυτής της αλληλεπίδρασης. Η θεωρία του αυτή είναι γνωστή ως ερμηνεία των πολλών κόσμων, ως θεωρία των πολλαπλών κόσμων ή ως θεωρία του Διακλαδιζόμενου Σύμπαντος (1957). Σύμφωνα με αυτή ο παρατηρητής δεν έχει ειδικό ρόλο στη διαδικασία της κβαντικής μέτρησης όπως για παράδειγμα, συμβαίνει στην πιθανοκρατική ερμηνεία της κυματοσυνάρτησης Ψ της Κοπεγχάγης. Παρόλα αυτά η παρατήρηση δίνει ως αποτέλεσμα τη διακλάδωση του σύμπαντος – εξ ου και θεωρία του Διακλαδιζόμενου Σύμπαντος- σε τόσα ανεξάρτητα αντίγραφα, όσα και τα δυνατά αποτελέσματα. Τις απόψεις του Everett μελέτησαν πολλοί θεωρητικοί φυσικοί και ξεχωρίζουν οι θέσεις των M.GellMann και J.B.Hartle, οι οποίοι διατύπωσαν μια παραλλαγή της θεωρίας του Everett, που την ονόμασαν οι ασύμφωνες εξελίξεις (Decoherent histories). Σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, το Σύμπαν μπορεί να εξελιχθεί με ποικίλους τρόπους, σε καθέναν από τους οποίους αντιστοιχεί μία διαφορετική πιθανότητα. Η θεωρία υποστηρίζει ότι το Σύμπαν μάς έχει ήδη επιλέξει έναν από αυτούς. Παράλληλα, όμως, αναπτύσσονται και απόψεις που υποστηρίζουν ότι είναι πολύ πιθανόν το Σύμπαν να εξελίσσεται ταυτόχρονα με όλους τους δυνατούς τρόπους, αλλά εμείς να αντιλαμβανόμαστε μόνο τον έναν.

Με βάση τον Αριστοτελισμό κυριάρχησε ο πραγματισμός του κόσμου των αισθήσεων, και μια λογική η οποία στηριζόταν στην Εμπειριοκρατία.

Ο μη αντιληπτός από τις αισθήσεις μας αλλά υπαρκτός κόσμος των ιδεών του Πλάτωνα, και η θεωρία απεικόνισης του στις υλικές αισθητές

μορφές, μη έχοντας τότε καμιά επιστημονική στήριξη και τεκμηρίωση, έγινε εύκολη λεία της αριστοτελικής πρακτικής σκέψης.

Σήμερα, όμως, τα πράγματα έχουν διαφοροποιηθεί και μάλλον ο Πλατωνισμός παίρνει μια πανηγυρική δικαίωση.

Ένα από τα πλέον θεολογικά ζητήματα το οποίο μέχρι σήμερα αποτελεί σημείο αντιρρήσεων, ως και απορριπτικών ενστάσεων, εκ μέρους της κλασσικής φυσικής θεωρίας υπήρξε η πίστη στην ύπαρξη ενός άλλου μη αισθητού “πνευματικού” κόσμου, το ίδιο αν όχι περισσότερο αληθινού από τον κόσμο των ανθρώπινων αισθήσεων. Ο άρατος, η ορθότερα ο μη αισθητός, αυτός κόσμος, σύμφωνα με τις απόψεις πολλών θεολογικών ρευμάτων, έπρεπε να συνυπάρχει με τον αισθητό κόσμο μας, αποτελώντας μ’ αυτόν μια αδιαίρετη και άτμητη ενότητα.

Πάνω στο θέμα αυτό ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ηλίας Οικονόμου, στο βιβλίο του Θεολογική Οικολογία (1994), αναφέρει τα επόμενα: “Ο άκτιστος Θεός βουλήθηκε και η βούληση του υλοποιήθηκε σε αισθητή και μη αισθητή Κτίση. Έτσι υπάρχουν οι εξής πραγματικότητες:

- Η πραγματικότητα του άκτιστου Τριαδικού Θεού.
- Η πραγματικότητα της Κτίσεως ως αποτέλεσμα της θείας βουλήσεως, δηλαδή ως η πραγμάτωση του βουλήματος του Θεού που υποδιαιρείται σε :

α) Μη αισθητή Κτίση αθέατου μεγαλείου.

β) Σε αισθητή Κτίση τεραστίας διαστάσεως, εκτάσεως, όγκου, ποικιλίας και δυνάμεως.

γ) Σε μεικτή από αισθητό και μη αισθητό στοιχείο Κτίση, τον μέγα και μικρόν άνθρωπο, κατά τον Γρηγόριο τον Νύσσης”.

Βεβαίως την προηγούμενη θεολογική άποψη περί υπάρξεως μιας μη αισθητής δημιουργίας είχαν εκφράσει, με καθαρά επιστημονική διάθεση, οι Έλληνες θετικοί επιστήμονες της αρχαιότητας, προχωρώντας ακόμα περισσότερο. Γι’ αυτούς ο κόσμος των αισθήσεων δεν αποτελούσε παρά μια ψευδαίσθηση, μια απατηλή δηλαδή εικόνα του πραγματικού μη αισθητού κόσμου.

Όπως αντιλαμβανόμαστε από τα προηγούμενα, και η Σύγχρονη Φυσική αποδέχεται θεωρητικά την ύπαρξη ενός υπεραισθητού συμπαντικού, πραγματικού χώρου, τον οποίο δέχεται και η θεολογική σκέψη.

Η αδυναμία μας να αντιληφθούμε τον υπεραισθητό αυτό χώρο, ο οποίος περιβάλλει και διαποτίζει τον τρισδιάστατο συμπαντικό χώρο που αντιλαμβανόμαστε, πηγάζει από το γεγονός ότι αυτός ο χώρος δεν είναι ευκλείδειος. Πέραν τούτου, εξελίσσεται στο πλαίσιο τεσσάρων διαστάσεων, του μήκους, του πλάτους, του ύψους, και μιας ακόμα, την οποία ονομάσαμε μεν χρόνο, αλλά η ουσία της δεν συμπίπτει με το μέγεθος που έχουμε συνηθίσει να μετράμε στη Γη με τα ρολόγια και τα ημερολόγια μας.

Στο πλαίσιο του χωροχρόνου του Αϊνστάιν, η ύλη δεν αποτελεί μια ξεχωριστή οντότητα, αλλά μια ιδιομορφία του πεδίου. Ένα στοιχειώδες σωματίδιο δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας κινούμενος, μη αισθητός, στρόβιλος μέσα στο χώρο.

Αυτό που μέχρι σήμερα αντιλαμβανόμαστε σαν απτή και εξατομικευμένη ύλη, για τη σύγχρονη Φυσική, δεν είναι παρά ένα ψευδές

κατασκευάσαμε των αισθήσεων μας. Βλέπουμε δηλαδή το περιβάλλον μας όχι όπως είναι στη πραγματικότητα, αλλά όπως οι αισθήσεις μας επιτρέπουν να το αντιληφθούμε.

Εκτός όμως του γνωστού και αντιληπτού, μέσω των ανθρωπίνων αισθήσεων, ευκλείδειου χώρου, οι μεγάλοι μαθηματικοί Lobatschewski και Riemann δόμησαν δυο μη ευκλείδειες γεωμετρίες, που περιγράφουν αντίστοιχα τις ιδιότητες δυο ανεξάρτητων και διαφορετικών χώρων που φέρουν τα ονόματά τους.

Οι δύο αυτοί χώροι και οι αντίστοιχες γεωμετρίες τους αποτελούσαν απλά θεωρητικά κατασκευάσματα χωρίς πρακτική φυσική σημασία, μέχρι τη στιγμή που ο Αϊνστάιν διατύπωσε τη Γενική Θεωρία της Σχετικότητας, η οποία προϋποθέτει και λειτουργεί μόνο στο πλαίσιο ενός χώρου Riemann. Με λίγα λόγια, ο χώρος του Σύμπαντος που μας περιβάλλει και τον οποίο θέλουμε να λέμε ότι μετρούμε, εφόσον δεχόμαστε ότι αληθεύει στο πλαίσιό του η Γενική θεωρία της Σχετικότητας, δεν είναι ευκλείδειος, αλλά χώρος Riemann. Το παράδοξο όμως, είναι ότι η γεωμετρία του Ευκλείδη μπορεί να εφαρμοστεί, με πολύ καλή προσέγγιση, σε πολύ μικρά κομμάτια ενός χώρου Lobatschewski. Εντούτοις, η απόκλιση της από την αλήθεια γίνεται φανερή σε αστρονομική κλίμακα. Αυτό σημαίνει ότι η γεωμετρία του Ευκλείδη είναι μια οριακή περίπτωση της γεωμετρίας του Lobatschewski, η οποία με τη σειρά της αποδεικνύεται ότι είναι μια οριακή περίπτωση της γεωμετρίας του Riemann.

Εδώ όμως αρχίζουν τα παράδοξα για την κοινή ανθρώπινη λογική, εφόσον, όπως γνωρίζουμε σήμερα, οι αισθήσεις μας μπορούν να καταγράψουν και να συγκεκριμενοποιήσουν σχήματα που μορφοποιούνται μόνο μέσα σε χώρους μέχρι τριών διαστάσεων οι οποίοι περιγράφονται από την ευκλείδεια γεωμετρία. Τα σχήματα τα οποία μορφοποιούνται μέσα σε χώρους που περιγράφονται από μη ευκλείδειες γεωμετρίες, όπως αυτές του Lobatschewski και του Riemann δεν είναι δυνατόν να γίνουν αντιληπτά από τις ανθρώπινες αισθήσεις.

Συνεπώς, επειδή η γεωμετρία του τετραδιάστατου χώρου της Γενικής Θεωρίας της Σχετικότητας του Αϊνστάιν είναι Riemann, το Σύμπαν δεν είναι ευκλείδειο στο σύνολό του. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα έπρεπε να γίνονται αντιληπτά μέσω των αισθήσεών μας τα σχήματα και οι μορφές του συμπαντικού μας χώρου. Το ότι συνειδητοποιούμε τα σχήματα που μας περιβάλλουν, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι “οι αισθήσεις μας έχουν την ιδιότητα, δημιουργώντας ιδεατές τομές στο συνεχές χωροχρονικό γίνεσθαι του συμπαντικού χώρου, να καταγράφουν μόνο μικρά κομμάτια του μη ευκλείδειου χώρου Riemann που μας περιβάλλει”. Αυτοί, οι μέσω των τομών, δημιουργούμενοι υποχώροι, όπως αναφέραμε προηγουμένως, συμπεριφέρονται με μεγάλη ακρίβεια σαν ευκλείδειοι, και μπορούν να γίνουν αντιληπτοί από τις αισθήσεις μας.

Έτσι, στην ουσία αυτό που αντιλαμβανόμαστε δεν είναι παρά η προβολική σκιά ριμάνειων μορφών και σχημάτων μέσα σε τρισδιάστατους ευκλείδειους χώρους. Η εντύπωση σχηματισμού και ύπαρξης αυτών των ευκλείδειων χώρων είναι αποτέλεσμα αυθαίρετων και μη υπαρκτών τομών του συνεχούς και αδιαίρετου συμπαντικού χωροχρόνου, τις οποίες προκαλούν οι περιορισμένες δυνατότητες των αισθήσεών μας. Μέσω της δημιουργίας αυτών των πλαστών τομών, ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να

αντιλαμβάνεται έστω μια σκιά όσων διαδραματίζονται στο κοντινό συμπαντικό περιβάλλον του.

Αναφέραμε ήδη πως η επιστήμη γνωρίζει πλέον ότι το Σύμπας μας όπως ακριβώς πίστευε και ο Πλάτωνας, είναι μη αισθητό .Οι μορφές και τα σχήματα που αντιλαμβανόμαστε αποτελούν ψευδείς απεικονίσεις άλλων, πραγματικών μεν αλλά μη αισθητών γεγονότων, τα οποία αποτυπώνονται σαν σκιές πάνω σε μικρά κομμάτια του χώρου που οι αισθήσεις μας έχουν τη δυνατότητα να τα αντιλαμβάνονται .

Όμως δεν είναι μόνο ο Πλάτωνας που είχε προβλέψει τη νέα φυσική πραγματικότητα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τον Ηράκλειτο , τον Δημόκριτο και τον Παρμενίδη, οι οποίοι δίδασκαν ότι αυτά που αντιλαμβάνονται οι αισθήσεις δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αλλά δημιουργούνται μόνο στη φαντασία των ανθρώπων. Επιπλέον πρέσβευαν ότι η γνώση που προέρχεται από τις αισθήσεις είναι ψευδής και πως μόνο η διανοητική σύλληψη των πραγμάτων μας οδηγεί στην συμπαντική αλήθεια.

Μπορούμε να πούμε λοιπόν με βεβαιότητα ότι οι προσωκρατικοί Έλληνες θετικοί φιλόσοφοι είχαν φτάσει, πριν από μας στη σύλληψη των βασικών αρχών που διέπουν τη λογική των σύγχρονων Θετικών Επιστημών.

Συνεπώς, μέσω του συνόλου των αισθήσεων μας δεν είναι δυνατόν να αντιληφθούμε παρά μόνο ένα απειροελάχιστο κομμάτι του συμπαντικού χώρου που μας περιβάλλει. Η αδυναμία αυτή των ανθρώπινων αισθήσεων μας αναγκάζει να περιορίζουμε τον κόσμο των αισθητών εντυπώσεων μας σε ένα πολύ μικρό υποσύνολο του συμπαντικού χώρου. Να σχηματίζουμε δηλαδή αυθαίρετα, μέσω των αισθήσεών μας, μια ελαχιστότατη ευκλείδεια υποκειμενική τομή στο συνεχές μη ευκλείδειο χωροχρονικό γίνεσθαι, εντός της οποίας δημιουργούμε ό,τι ονομάζουμε “Κόσμο των αισθήσεών μας”.

Οι ανθρώπινες λοιπόν αισθήσεις δεν αποτελούν το αδιάψευστο κριτήριο της αλήθειας των συμπαντικών μορφών και φαινομένων. Ό,τι αυτόρεσκα ονομάζουμε εξατομικευμένο υλικό αντικείμενο αποτελεί μια σκιά αυτού που πραγματικά είναι στο πλαίσιο της μη αισθητής πραγματικότητας. Με βάση τα προηγούμενα μπορούμε πλέον να πούμε ότι: μέσω των αισθήσεών μας και των διαφόρων οργάνων μας που τις ενισχύουν, δεν αντιλαμβανόμαστε το Σύμπαν όπως αυτό είναι στην πραγματικότητα, αλλά όπως έχει τη δυνατότητα να το αντιληφθεί ο εγκέφαλός μας μέσω των ατελέστατων ανθρώπινων αισθήσεων. Η πραγματική φύση του τετραδιάστατου μη Ευκλείδειου Σύμπαντος είναι μη αισθητή και περιγράφεται μόνο μέσω μαθηματικών σχέσεων.

Το Σύμπαν δεν είναι μια μηχανή. Είναι σκέψη και νόηση. Είναι μια ατέρμονη μετουσίωση του ορατού σε αόρατο, του κενού σε πλήρες, του αδύνατου σε δυνατό και τανάπαλι. Είναι ένα νοητικό παιχνίδισμα συνεχών μεταμορφώσεων του χώρου και του χρόνου σε ύλη και κίνηση.

Το συναρπαστικό που συμβαίνει τα τελευταία εκατό περίπου χρόνια , είναι μια σύγκλιση όχι «απόψεων» ή «θέσεων» αλλά γλωσσών: Της γλώσσας που διαμορφώνεται προκειμένου να εκφραστούν οι όποιες θεωρήσεις της πραγματικότητας προκύπτουν από την κβαντομηχανική ή και από τις μη ευκλείδειες γεωμετρίες, τη θεωρία της σχετικότητας, το θεώρημα της μη πληρότητας (του Gödel) κ.λπ. Και από την άλλη μεριά, της γλώσσας

οντολογικών προτάσεων όπως η προσωποκεντρική του “βυζαντινού” Χριστιανισμού ή η μηδενιστική του Heidegger.

Η ανασύσταση του ιδεαλιστικού πολιτιστικού μοντέλου

ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΟΜΩΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΤΙΚΟ ΡΕΥΜΑ του δυτικού κόσμου βρίσκεται σήμερα υπό κατάρρευση και ο λόγος είναι απλός: Ο ένας πυλώνας του, αυτός της κλασικής επιστήμης, καταπίπτει, παρασύροντας ολόκληρο το πολιτιστικό οικοδόμημα. Αυτό συμβαίνει από τη στιγμή που η σύγχρονη επιστήμη διαπίστωσε ότι τα οικοδομήματα της νευτώνειας φυσικής, καθώς και της ευκλείδειας γεωμετρίας, πάνω στα οποία στηρίχτηκε ο πυλώνας της επιστήμης στο πραγματιστικό πολιτισμικό ρεύμα, στέκουν ανίσχυρα να ερμηνεύσουν τη συμπαντική πραγματικότητα.

Συγχρόνως όμως με την κατάρρευση του επιστημονικού πυλώνα του πραγματιστικού ρεύματος, με βάση τη σύγχρονη Φυσική και τα μοντέρνα Μαθηματικά, άρχισε να αναπτύσσεται ο επιστημονικός πυλώνας του λησμονημένου ιδεαλιστικού Πολιτισμικού Ρεύματος. Έτσι από τη στιγμή που η Νέα Φυσική και τα Σύγχρονα Μαθηματικά είναι συνέχεια της προσωκρατικής θετικής σκέψης και ενισχύουν τον πλατωνικό ιδεαλισμό, ξαναγεννιέται στα ερείπια του καταρρέοντος δυτικού πραγματιστικού πολιτισμικού ρεύματος το νέο Πολιτισμικό Ρεύμα της επόμενης χιλιετίας. Το ξεχασμένο αλλά τόσο σύγχρονο πλέον αυτό πολιτισμικό ρεύμα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αναγεννάται αυθόρμητα, χωρίς σχεδιασμούς ισχυρών δυνάμεων, πολιτικά παρασκήνια, ίντριγκες και οικονομικούς εκβιασμούς. Ο δρόμος βέβαια θα είναι μακρύς, τραχύς και γεμάτος συγκρούσεις. Το σίγουρο όμως είναι ότι, στο άμεσο μέλλον, θα πρέπει η δυτική τεχνολογία, με βήματα σταθερά, κάνοντας την αυτοκριτική της, να βρει τη σχέση και τη σύνδεση της με τα νέα επιστημονικά αλλά και κοινωνικά δεδομένα. Οι θρησκευτικές διοικητικές και δογματικές δομές του Ορθόδοξου Χριστιανισμού θα πρέπει να επιστρέψουν στις βασικές μεταφυσικές και θεολογικές καταβολές του Χριστιανισμού. Η επιστροφή αυτή είναι αναγκαίο να συνδυαστεί με μια αναζήτηση νέων βάσεων εκκίνησης και εξέλιξης στο πλαίσιο των νέων επιστημονικών και κοινωνικών αναζητήσεων.

Τα πολιτικά κόμματα θα πρέπει να επαναπροσανατολίσουν τη φιλοσοφία αλλά και την πρακτική τους. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαίο να λάβουν σοβαρά υπόψη τους τα επιτεύγματα της σύγχρονης επιστήμης όσο και τις πρωτογενείς αξίες του Χριστιανισμού και της Δημοκρατίας

Ο δρόμος φυσικά δεν θα είναι εύκολος μέχρι τη στιγμή της κυριαρχίας του Νέου Πολιτισμικού Ρεύματος, και ίσως χρειαστούν δεκάδες ή και εκατοντάδες χρόνια προσπάθειας. Το πρώτο βήμα όμως πρέπει να γίνει άμεσα και χωρίς δισταγμό.

Αναγκαία προϋπόθεση της ανάπτυξης του Ιδεαλιστικού πολιτισμικού ρεύματος είναι η αφομοίωση, εκ μέρους του συνόλου της κοινωνία, της αναπτυσσόμενης νέας επιστημονικής σκέψης και του εφαρμοσμένου χαρακτήρα της. Το γεγονός αυτό θα πείσει την κοινωνία ότι τα νέα επιστημονικά ρεύματα έχουν τη δυνατότητα, αν υποστηριχθούν, να αναπτύξουν μια νέα τεχνολογία, εναρμονισμένη στις ανάγκες του νέου

ιδεαλιστικού πολιτισμικού ρεύματος που τόση ανάγκη έχει ολόκληρος ο κόσμος.

Το ιδεαλιστικό πολιτιστικό ρεύμα

Σε σχέση με το επικρατήσαν και ήδη υπό κατάρρευση μοντέλο του Δυτικού Πολιτισμού, το αντίστοιχο της καθ' ημάς Ανατολής δεν μπόρεσε να εξελιχθεί και να επιβληθεί.

Οι πυλώνες του ήταν: 1) η Ανατολική Ορθόδοξη Καθολική Εκκλησία (με βάση την Ορθόδοξη Πατερική Γραμματεία και την προσωποκεντρική οντολογία), 2) η Προσωκρατική Θετική Ελληνική Σκέψη, 3) η Κοινωνική φιλοσοφία της Άμεσης Δημοκρατίας. Το σύστημα αυτό κατέρρευσε γιατί δεν κατέστη δυνατή η μετεξέλιξη της επιστημονικής κοσμοθεωρίας, της Προσωκρατικής Θετικής Ελληνικής Σκέψης, σε επιστήμη και στη συνέχεια σε τεχνολογία. Αυτό ανάγκασε τους άλλους δύο πυλώνες να εξελιχθούν αυτόνομα, να στηριχθούν για κάποιο διάστημα στο Επικρατήσαν Δυτικό μοντέλο και λόγω των αντιφάσεων και αλληλοαναιρέσεων κατέρρευσαν.

Δημιουργία

Ιδέα, εντελέχεια, λόγοι των όντων

Προχωρώντας σ' αυτή την κατεύθυνση, θα βρούμε μπροστά μας τον Πλάτωνα και την περί ιδεών αμφιλεγόμενη θεωρία του. Κατά τον Πλάτωνα η χαώδης ύλη οργανώνεται σε κόσμο διά της μετοχής της στη ζωή των ιδεών, δηλαδή των προτύπων-υποδειγμάτων. Ο μαραγκός για να φτιάξει κλίνη θεάται την ιδέα της κλίνης, την πρότυπη κλίνη. Το άμορφο υλικό έρχεται στο φως του νοήματος, ως κλίνη, χάρη στη μετοχή του στην ιδέα-πρότυπο. Η σημασιακή ενότητα του κόσμου οφείλεται στον κόσμο των ιδεών-προτύπων. Τον δε κόσμο των ιδεών τον συνέχει η ιδέα του Αγαθού, το εν γένει βέλτιστον (ο Θεός, ο αεί ωσαύτως έχων, ο οποίος -εξωκόσμιος, αμέθεκτος-δεν ανήκει στον κόσμο των ιδεών).

Για να κατοχυρώσει την οντολογική αυτονομία του πεδίου της σημασίας, το απροϋπόθετο των κεντρικών σημασιών, και να αποκλείσει την "απορροή" του από το υλικό πεδίο (όπως ισχυρίζονταν οι σοφιστές), ο Πλάτων παρενέβαλε χάσμα μέγα μεταξύ των δύο, καθώς υποστήριξε το σκανδαλώδες δόγμα ότι οι ιδέες είναι υπερβατικές οντότητες. Κατέστησε έτσι προβληματική την έννοια της μετοχής-κοινωνίας, ως γέφυρας μεταξύ των "δύο κόσμων".

Το μεγαλοφυές λάθος του Πλάτωνα θέλησε να διορθώσει ο Αριστοτέλης με την έννοια της εντελέχειας, σύμφωνα με την οποία όλα τα όντα και τα πράγματα έχουν μέσα τους το τέλος-πρότυπό τους, στο οποίο και τείνουν. Με την εντελέχεια ο Αριστοτέλης πίστεψε ότι γεφύρωσε το πλατωνικό χάσμα ανάμεσα στο υλικό και στο οντοτικό του πρότυπο. Εναρμόνισε το αισθητό και το υπεραισθητό, καταργώντας την οντοτικότητα των προτύπων. Έχασε όμως, με αυτό τον τρόπο, κάτι πολύ σημαντικό: την υπερβατικότητα των προτύπων, που είναι κατηγορία συνδεδεμένη με το υποκείμενο και την ελευθερία του και όχι με την βιολογία και τη φυσική. Η αριστοτελική λύση

προχώρησε την οντολογική προβληματική ένα βήμα μπροστά, αλλά έλυσε το πρόβλημα που έθετε η πλατωνική οντολογία.

Το ζήτημα τέθηκε ξανά από τους Έλληνες Πατέρες και βρήκε μια πληρέστερη λύση. Η πρότασή τους ξεκινά από την ανατροπή της αρχαίας οντολογίας στο θεμελιώδες ζήτημα της σχέσης ουσίας και προσώπου. Σε αντίθεση με τους αρχαίους, βάζουν πρώτα το πρόσωπο και μετά την ουσία. Διατηρούν την υπερβατικότητα των προτύπων, αλλά απορρίπτουν την οντοτικότητά τους. Υπερβαίνουν έτσι τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη: Τα πρότυπα είναι οι “Λόγοι των Όντων”. Μη οντοτικές (ψιλές) ιδέες, όχι μέσα στα πράγματα, αλλά στον “νου του Θεού”, ως ποιητική τελική αιτία τους. Οντοτική (δηλαδή Πρόσωπο) είναι μόνο η Ιδέα που έχει ο θεϊκός Νους για τον Εαυτό του και μέσω της οποίας τα οντοποιεί: ο Υίος -Λόγος.

Η ανάλυση αυτή αναδεικνύει το ρήγμα, αλλά συγχρόνως και τον δεσμό, μεταξύ της αρχαίας και της βυζαντινής οντολογίας. Το ρήγμα μάλιστα στην οντολογική συνέχεια δεν ξεκινάει, αλλά ολοκληρώνεται με τη συνάντηση Ελληνισμού-χριστιανισμού. Εμφανίζεται ήδη από την επομένη των μηδικών πολέμων και αναδεικνύεται με το πέρασμα από την προσωκρατική στη μετασωκρατική φιλοσοφία. Αυτή με επί κεφαλής τον Σωκράτη, διαχειρίστηκε την ιστορική στροφή του ελληνικού πνεύματος από τα “έξω”-από τον κόσμο-προς τα “έσω”-στο πρόσωπο. Και διαμόρφωσε τη φιλοσοφική αφετηρία, πάνω στην οποία κατέστη δυνατή η μεταγενέστερη οντολογική ανατροπή.

Τα κτίσματα τείνουν προς τα πρότυπά τους, αλλά η τέλεια σύμπτωση μ’ αυτά είναι ανέφικτη. Η φορά προς τα υπερβατικά (αλλά μη οντοτικά) πρότυπα είναι ερωτική, καθώς η έλξη απορρέει από το μυστικό κάλλος των προτύπων. Είναι ελεύθερη φορά του υποκειμένου, το οποίο μπορεί να κινηθεί, αν θέλει, και αντίστροφα, απομακρυνόμενο, προς πρότυπα «χειροπιαστά» (δήθεν οντοτικά), αρνητικά ευτελή. Ως δημιουργήματα Προσώπου ο κόσμος είναι, στην οντολογία των Πατέρων, σχέσεις προσώπων και όχι σχέσεις πραγμάτων.

Κεντρικές είναι εδώ οι προτυπώσεις του ίδιου του υποκειμένου και των σχέσεών του. Το ανθρώπινο ον, το μέγιστον εν ελαχίστω (κατά τον Ισοκράτη), είναι ο μικρόκοσμος, που συγκεφαλαιώνει ολόκληρη την κτίση, με προορισμό του τη θέωση. Σκοπό του έχει να προσεγγίσει το προσωπικό του πρότυπο (που ως “ψιλή”, αλλά “τέλεια” ιδέα, υπάρχει στο “νου του Θεού”) με τη μέθοδο της “εξομοίωσης” προς τον Θεό, κατά τον τρόπο της υπάρξεως, τον τριαδικό. Η κοινωνία καλείται εδώ σαφώς να θεμελιωθεί στο τριαδικό πρότυπο και να ομοιωθεί έτσι με τη θεία κοινότητα.

Δημιουργία.

Η δημιουργία της κτίσεως “εκ του μη όντος” και όχι απλώς εκ του μηδενός συνιστά τη βασική θέση της πατερικής θεολογίας, επί της οποίας οικοδομήθηκε η όλη θεώρηση της ζωής, της πίστεως, της σωτηρίας. Μοναδική, αιώνια και ανεξάρτητη, ως αυτοτελής ύπαρξη, μη υποκείμενη σε ανάγκες και χαρακτηριστικά της φύσεως / ουσίας, ο Θεός δημιουργεί τα κτιστά όντα, τα οποία υφίστανται ως πραγματικότητα, και μάλιστα “καλά λίαν”.

Η δημιουργία των κτιστών απορρέει από τη θέληση και όχι από τη φύση του Θεού, η κτίση συνδέεται με τη δημιουργική δύναμη του Θεού, της οποίας συνιστά αποτέλεσμα εκ του μη όντος.

Η αντίληψη αυτή για τη σχέση του Θεού με την κτίση διακρίνει διαλεκτικά την άκτιστη, δηλαδή άχρονο, αυθύπαρκτη και ελεύθερη από κάθε αναγκαιότητα παρουσία και δράση του Θεού, από το κτιστό, σύγχρονο και πεπερασμένο γεγονός της αναδύσεως των όντων στην ύπαρξη. Ο τρόπος της αναδύσεως του κτιστού εκ του μη όντος στην ύπαρξη τέμνει την ιδιαίτερη σχέση του με τον δημιουργό του. Το ότι ο κόσμος είναι κτιστός φανερώνει ότι θα μπορούσε και να μην είχε υπάρξει ή να πάψει να υφίσταται. Το είναι του δεν είναι αυθύπαρκτο. Το κτιστό δεν μπορεί να ζήσει έξω από την ενέργεια του Θεού, “η μεν φύσις αυτού των ενδεχομένων είναι παρίστησιν”.

Ουδεμία οντολογική συγγένεια εντοπίζεται μεταξύ Θεού και κόσμου. Η κτίση, νοητή και αισθητή, ενώ δεν απορρέει κατ’ ανάγκην από άκτιστες αυθύπαρκτες ιδέες και αρχέτυπα ή κτιστά ενδιάμεσα, είναι εξ’ ολοκλήρου έργο εκ του μη όντος, δηλαδή αποτέλεσμα της ελεύθερης και αγαπητικής θελήσεως του Θεού.

Ο Θεός δεν είναι μόνο η αρχή όλων των όντων αλλά και το τέρμα τους. Πριν να έχει αρχίσει ακόμη οτιδήποτε, βλέπει το τέρμα του, και σ’ αυτό αποβλέποντας δημιουργεί την ορατή και αόρατη κτίση. Εφόσον τίποτα άλλο δεν υπήρχε πρωτύτερα, παρεκτός η άχρονη ύπαρξη του Θεού, κατά συνέπεια η αλήθεια και το τέλος των όντων βρίσκονται στη ύπαρξη του Θεού ως αιτία συστατικής και συνεκτικής της ζωής τους.

Η ψυχοσωματική οντότητα του ανθρώπου δεν είναι “τυχαίο ατύχημα”, ούτε άλλωστε και οτιδήποτε άλλο στην δημιουργία του Θεού.

Ο Θεός ως Τριάς Προσώπων δημιουργεί κατεξοχήν τον άνθρωπο. Σχετίζεται τριαδικά με την ύπαρξή του, αφού την ενεργεί με την κοινή θέληση και των τριών προσώπων. Ο άνθρωπος καλείται να ζήσει τριαδικά και αυτός ως πρόσωπο. Η τριαδοείδεια της ζωής του είναι η πλάση του κατ’ εικόνα και ομοίωση της Τριαδικής Θεότητας .

Το “άτομο” είναι έννοια παρμένη από το νευτώνειο παράδειγμα. Στα πλαίσια μιας κοινωνιολογίας , όπου διαπλέκεται η παραδοσιακή ουσιολογική αντίληψη με το νευτώνειο παράδειγμα, υπάρχουν δυο τρόποι να προσεγγίσει κανείς την κοινωνική πραγματικότητα του νεωτερικού Ατόμου : από τη σκοπιά του όλου και από τη σκοπιά του μέρους. α) Από τη σκοπιά του όλου φτάνουμε στο «άτομο» με διαίρεση του όλου, ως το σημείο εκείνο πέραν του οποίου παύουν να υφίστανται οι ιδιότητες του όλου. Υπ’ αυτή την έννοια το «άτομο» του νερού είναι το H₂O. Το H και το O χωριστά δεν είναι «άτομα» νερού. Γίνονται αν συντεθούν σύμφωνα με μια ορισμένη σχέση (2 προς 1). Το «άτομο» της νεωτερικής κοινωνίας ,το συνθετικό «αστικό άτομο» του Κονδύλη, που έχει μια καθορισμένη δομή, η οποία “αντανακλά” αυτήν της αστικής κοινωνίας, μοιάζει ακριβώς με το μόριο του νερού. β) Από τη σκοπιά του ίδιου του «ατόμου», η έννοια της ατομικότητας του προσλαμβάνει εντελώς διαφορετικό νόημα: όταν λέμε “άτομο” εννοούμε απλώς το μη περαιτέρω διαιρετό, ανεξάρτητα από το αν ανήκει ή όχι σε κάποιο σύνολο. Το διαιρούμενο δεν είναι “άτομο”, γιατί “άτομο” σημαίνει άμμητο. Η πρώτη προσέγγιση καλύπτει κάπως την αστική περίοδο της νεωτερικότητας. Και είναι αυτή που υπόκειται στην ανάλυση του Κονδύλη. Ούτε όμως αυτή ούτε η

δεύτερη καλύπτουν το “άτομο” της μεταμοντέρνας μαζικής δημοκρατίας κι εδώ βρίσκεται η προβληματικότητα της εννοιολογίας του Κονδύλη. Αν το αστικό Άτομο αντιστοιχούσε σ’ αυτό που στη χημεία λέμε “μόριο”, τούτο εδώ δεν αντιστοιχεί ούτε καν στα “άτομα” που συνέθεταν το αστικό “μόριο”. Είναι το “μόριο” εκείνο, αλλά σε διαδικασία διάσπασης. Τη διάσπαση του «μορίου» σε “άτομα” την έχει ακολουθήσει η διάσπαση των “ατόμων” σε “στοιχειώδη σωματίδια” και όλη η διεργασία μοιάζει μάλλον με πυρηνική αλυσιδωτή αντίδραση, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη παρά “κάτι” που έχει ήδη κατασταλάξει σε “κάτι”: σε μια “ατομικότητα”, ας πούμε, “σημειακή”. Η έννοια “άτομο” είναι εντελώς ακατάλληλη για τη ρευστή αυτή ανθρωπολογική πραγματικότητα. Μάλλον με “νέφος στοιχειωδών σωματιδίων”, εικόνα παρμένη από την υποατομική φυσική, θα μπορούσε να παρομοιαστεί και όχι με “άτομο σημείο”. Η έκφραση “κατάτμηση του όλου σε άτομα” που χρησιμοποιεί ο Κονδύλης, για να υποδηλώσει την εξάλειψη στη μαζική δημοκρατία των “ουσιακών δεσμών” (κοινοτικών, οικογενειακών, κ.τ.λ.) είναι παραπλανητική, γιατί κάνει παραχωρήσεις στην επιφανειακή ιδεολογική-πολεμική αντίληψη ότι “εξαλείφθηκαν” οι κοινωνικοί δεσμοί, ενώ απλώς αντικαταστάθηκαν από τους απρόσωπους συστημικούς κοινωνικούς δεσμούς.

Πολλοί ταυτίζουν συνήθως το αδιαμεσολάβητο κοινωνείν με το Πρόσωπο. Αυτό είναι λάθος, διότι η μετάβαση από το Άτομο στο Πρόσωπο συνδέεται με τη γέννηση μέσα του μιας νέας προσωπικότητας θεμελιωμένης στην Αγάπη. Το αδιαμεσολάβητο κοινωνείν ορίζει απλώς την ελληνική ατομικότητα. Η σύγχυση αυτή οδηγεί παρ’ήμιν στην ταύτιση Προσώπου και ελληνικού Ατόμου. Μια άλλη παρανόηση είναι η προτεσταντική ταύτιση του Προσώπου με το αυτοαναφορικό Άτομο, το οποίο κατορθώνει, δήθεν, να τεθεί εκτός διαλεκτικής ατόμου-συνόλου. Να γίνει “αυτόνομο έναντι της ομάδας”, βασιζόμενο στην ιδιωτική σχέση του με τον Θεό. Από εδώ ξεκινά και η κριτική στο ελληνικό άτομο ότι δεν κατόρθωσε να ξεφύγει από τη μικρή ομάδα και να γίνει “πραγματικό” Άτομο. Στην ελληνική αντίληψη για την ατομική αυτονομία, ως μετοχή στην συλλογικά κατακτημένη κοινοτική αυτονομία, αντιπαράκειται μια αφηρημένη εξωκοινωνική ατομική αυτονομία. Αλλά, όπως αναλύσαμε στο Πέρα από το Άτομο, ο Θεός και ο κάθε Θεός είναι η υπόσταση του Συλλογικού, οπότε η “εκτός κοινότητας” ιδιωτική (εγκλωβισμένη στη σφαίρα της ατομικής φαντασίας) σχέση με τον “Θεό” δεν είναι παρά σχέση με το Μηδέν. Κατά την προσωποκεντρική παράδοση, δεν αρκεί η όποια “αυτονομία” για να έχουμε Πρόσωπο. Πρέπει η αυτονομία να έχει αγαπητικό περιεχόμενο. Ο Χριστός, το κατεξοχήν Πρόσωπο υποτάσσει το ίδιον θέλημα στην Αγάπη του Θεού – Πατέρα Του για τον άνθρωπο. Ένα τέτοιο Άτομο μπορεί να “αποσπάται” από κάθε δεδομένη κοινότητα, αλλά ουδέποτε υφίσταται “εκτός κοινότητας”. Απλώς ανήκει και γίνεται φορέας αναπαραγωγής μιας άλλης κοινότητας: της τριαδικής. Είναι, λοιπόν, τουλάχιστον ανακρίβεια ότι οι Έλληνες δεν μπορούσαν να αυτοπροσδιοριστούν εκτός κοινοτικής γενέτειρας, όταν επί αιώνες και σε μαζική κλίμακα βίωναν την ιδιότητα του πολίτη μιας οικουμενικής υπερσυμπαντικής κοινότητας. Δεν ήταν αυτού του είδους ικανότητα που τους έλειπε. Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι είναι λάθος η αναζήτηση ενός κοινοτισμού θεμελιωμένου στην “φιλία” και στην “αγάπη”. Γιατί ενώ η ατομική

προσωπικότητα μπορεί να αναθεμελιωθεί στην Αγάπη, αυτό δεν ισχύει για τη συλλογική προσωπικότητα. Για την ιστορική κοινότητα το όριο είναι η θεμελίωση στη Δικαιοσύνη, ακόμα και όταν το παραδειγματικό τους πρότυπο είναι τριαδικό. Πράγμα υπεραρκετό.

Πρόσωπο: προσδιορίζει μία υπαρκτική πραγματικότητα. Το πρόσωπο υποστασιάζει (συγκροτεί σε υπόσταση, σε συγκεκριμένο υπαρκτικό γεγονός) έναν τρόπο ύπαρξης. Την έκφραση “τρόπου ύπαρξης” την χρησιμοποιούμε για να επισημάνουμε όχι μόνον την υπαρκτική πραγματικότητα του προσώπου, αλλά και την υπαρκτική πραγματικότητα της φύσης. Ονομάζουμε “φύση” την υπαρκτική ομοειδία, τον κοινό τρόπο ύπαρξης ομοειδών υποστάσεων.

Στην περίπτωση των προσωπικών υπάρξεων επισημαίνουμε την ομοειδία κοινών φυσικών ενεργειών, αλλά ταυτόχρονα και τη δυναμική ετερότητα του τρόπου εκφοράς ή πραγμάτωσης αυτών των κοινών ενεργειών. Κατανοούμε την υπαρκτική ετερότητα του προσώπου ως ελευθερία από τον κοινό και αδιαφοροποίητο τρόπο ύπαρξης στη φύση. Η υπαρκτική ετερότητα του προσώπου είναι προκαθορισμένη από τη φύση αλλά και έχει τη δυνατότητα αποδέσμευσης από τις αναγκαιότητες που επιβάλλει ως υπαρκτικό γεγονός η ομοειδία της φύσης.

Η υπαρκτική ετερότητα του ανθρώπινου προσώπου βιώνεται μέσω των ψυχικών ενεργειών της κοινής φύσης ως μοναδικά, ανόμοια και ανεπανάληπτη “ταυτότητα” του κάθε προσώπου. Βιώνεται τόσο ως αυτοσυνειδησία ετερότητας, ως υποκειμενική αυτοεπίγνωση, όσο και ως εμπειρία λογικής και δημιουργικής ετερότητας, μοναδικότητας λόγου. Η ελευθερία του προσώπου ως ολότητα σημαίνει ότι ενώ η ανθρώπινη φύση είναι ένα φρακτάλ της φυσικής ύπαρξης, διαθέτει τη δυνατότητα αποδέσμευσης από το πεδίο της ανάγκης που επιβάλλει η ταυτότητα αυτή (υπαρκτική ετερότητα).

ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΩΣΗ: ΤΡΙΑΔΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ :

α) Η Τριαδοειδία του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος είναι η μοναδική και αποκλειστική εικόνα της άκτιστης τρισυπόστατης θεότητας στο χώρο των κτιστών όντων. Τριαδική είναι η φύση της ανθρώπινης ψυχής “κατ’ εικόνα” της ανωτάτης Τριάδος, αφού η νοερή, λογική και πνευματική της διάσταση παραπέμπει εικονικά στο αρχέτυπό της, στην παντουργό Αγία Τριάδα.

Ο Θεός έδωσε το αυτεξούσιο, “το της ελευθερίας αρχαίον αξίωμα” στον άνθρωπο, αφού τον έπλασε “κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωσίν του”, ώστε, “ει βούλεται” να μην εκπέσει από το αγαθό Αρχέτυπο, αλλά Αυτόν να μιμείται, αφού προικίσθηκε με ανάλογη αγαθότητα.

β) Αδαμικό πλέγμα.

Με τη δημιουργία του ανθρώπου από τον Θεό και τη δοκιμασία του, όπως η πτώση του στην αμαρτία, έχουμε το διάγραμμα της αρχέγονης δομής της ψυχικής συγκρούσεως, η οποία έκτοτε αποτελεί βασικό χαρακτήρα της ανθρώπινης προσωπικότητας. Μετά την πτώση συνειδητοποιεί ο άνθρωπος τον αρνητικό χαρακτήρα της ψυχικής συγκρούσεως και τις φθοροποιές συνέπειές της για την ψυχοσωματική του οντότητα.

Η εντολή του Θεού εισάγει επομένως τον άνθρωπο στη διαδικασία της “ψυχικής συγκρούσεως” η οποία κατ’ ουσίαν είναι διαδικασία επιλογής. Ή θα

υπερνικήσει ο άνθρωπος τα εγωιστικά του ψυχοδυναμικά κίνητρα για να υποταχθεί στο θέλημα του Θεού ή θα υποδουλωθεί στις εγωιστικές ψυχοδυναμικές του αναγκαιότητες, λόγω “ατομικού” συμφέροντος. Στην πρώτη περίπτωση, η δουλεία ή η υποταγή του ανθρώπου στο θέλημα του Θεού θα ολοκληρώνει την ελευθερία του και θα την παγώνει αμετάκλητα.

Στη δεύτερη περίπτωση η ψυχική σύγκρουση θα παρέμενε ως η βασική ψυχοπνευματική λειτουργία της ανθρώπινης προσωπικότητας, αφού η ανάδειξη του ανθρώπου σε “άτομο”, δια της πτώσεως, θα διαιώνιζε την εσωτερική του διάσταση σε δύο αντίρροπες “επιθυμίες” και “διαθέσεις”.

Η κατάχρηση της ελευθερίας εκ μέρους του ανθρώπου συνεπάγεται την κατάχρηση του αυτοσυναίσθηματος της θείας αξιοπρέπειάς του. Βιάσθηκε να γίνει “Θεός” και δέχθηκε τις υπηρεσίες του όφους, για να επιτύχει τον σκοπό αυτόν. Έτσι το ιερό και άγιο αυτό ψυχοδυναμικό κίνητρο της αξιοπρέπειας μεταποιήθηκε σε “δαιμονικό” εγωιστικό ψυχοδυναμικό στοιχείο. Προκύπτει δε τοσαύτη ψυχική μειονεξία ώστε η, με οποιοδήποτε τρόπο, υπόμνησή της προκαλεί πλέον την φυγή του “πεπτωκός” ανθρώπου μακριά από την ανάμνηση των συνθηκών που τη γέννησαν.

Ο αδαμικός παραβάτης φοβάται, σε πρώτη φάση, τον εαυτόν του, καθώς τον βλέπει πλέον “γυμνό”, δηλαδή αδύναμο, κυριευμένο από την φθορά και το θάνατο. Πως μπορεί αλήθεια ένας τόσο “συντετριμμένος” και “ταπεινωμένος” και “νεκρός”, κατά Θεόν, άνθρωπος να σταθεί ενώπιον του δημιουργού του; Το τραυματισμένο αυτοσυναίσθημα της (θείας) αξιοπρέπειάς του επαναστατεί κατά του εαυτού του, τον απορρίπτει, τον απεχθάνεται, τον απωθεί. Σε πρώτη θεώρηση ο φόβος σχετίζεται οργανικά με την εικόνα του εαυτού του, που έχει ενώπιόν του ο παραβάτης αδαμικός άνθρωπος, αλλά σε δεύτερη θεώρηση οδηγούμεθα στην πρωτογενή αφετηρία του φόβου (άρνηση ενοχής, απώθηση). Έτσι, ο μεταπτωτικός άνθρωπος οδηγείται στην δημιουργία του “προσωπείου”, για να επικαλύψει ως “μάσκα” τις εσωτερικές διασπάσεις του ανθρώπου. Έτσι δημιουργείται μια ψευδαίσθηση στον άνθρωπο ως προς το ποια πρέπει να είναι η εικόνα του ανθρώπου. Αλλά αυτή η εικόνα, ως προϊόν ψευδαισθήσεως, είναι ιδεατή εικόνα η οποία υπάρχει μόνον στο μυαλό των ανθρώπων.

γ) Ο Λόγος - Χριστός αρχέτυπο του ανθρώπου.

Η ακρίβεια της εικόνας του Θεού στον άνθρωπο βρίσκεται πλήρως στην δυνατότητά του να ενωθεί με τον Θεό “κατά μίαν υπόστασιν”.

Η εικονική τριαδοείδεια της πλάσεως του ανθρώπου αποκαλύπτεται ενεργητικά πλέον στην ανέλιξη του κατ’ εικόνα στο αρχέτυπο.

Αν ο σκοπός της δημιουργίας του κόσμου ήταν ο άνθρωπος, ο απώτερος σκοπός της δημιουργίας του ανθρώπου “κατ’ εικόνα και ομοίωσιν Θεού” ήταν ο ίδιος ο Χριστός.

δ) Αδαμική οικονομία. Ελευθερία και τρεπτότητα.

Ο άνθρωπος ως πλάσμα εκ του μη όντος “ψυχή τε και σώματι κτιστόν”, προέρχεται χαρισματικά από τον Θεό.

Η κτιστή του φύση, σε αντίθεση με εκείνη του Θεού, έχει συνυφασμένη στην ύπαρξή της την τρεπτότητα ως συνιστώσα. Καμιά φυσική “εντελέχεια” δεν αίρει στην κτιστότητά της. Καμιά “κτιστή” χάρη εγγενής στην φύση του δεν μπορεί να αποτρέψει την τρεπτότητα και άρα το ενδεχόμενο επιστροφής στο μη ον.

Για να αποδεσμευθεί η κτιστή ύπαρξη του ανθρώπου από τις ολέθριες συνέπειες της αυτονομίσεως χρειάζεται να ριζώσει ελεύθερα σε μια οντολογική πραγματικότητα πέρα και έξω από αυτήν, μια ύπαρξη που δεν πάσχει από την κτιστότητα και την προς το μη ον ροπή.

Μοναδική ύπαρξη πέρα από την κτιστότητα είναι η δημιουργός “αρχή” κάθε κτιστής υπάρξεως, η άκτιστη ζωή του Θεού.

Επομένως, η μοναδική δυνατότητα για τη ζωή του κτιστού ανθρώπου είναι η οντολογική του αναφορά και μέθεξη στην ζωή του ακτίστου .

Το αυτεξούσιο όμως αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την τελείωση του κτιστού προσώπου. Πρόσωπο είναι η “προς τα έσω ενότητα η των πάντων”.

ε) Εσχατολογία.

Η εσχατολογική προοπτική του ανθρώπου προϋποθέτει την 1) πολιτική διακονία, 2) μυστηριακή πολιτική (μύηση σε άλλο τρόπο κατανόσεως και προσλήψεως του κόσμου), 3) προσωπική πολιτική (ο άνθρωπος υπάρχει ως Τριαδική κοινωνία προσώπων), 4) συμβολική πολιτική (αισθητοποίηση σε ποιοτική διάσταση πέραν εκείνης της καθημερινότητας), 5) προφητική πολιτική (υπέρβαση του ατελούς και αποτυχημένου παρόντος), 6) μεταμόρφωση.

Η σχέση Θεού με τα νοήμονα όντα και τα πνεύματα, δεδομένου ότι η νόηση αντιτίθεται στην εντροπία, οδηγεί τον άνθρωπο και τη φύση στην “αφθαρτοποίηση”.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αδραχτάς Βασίλειος, Η πολιτική διάσταση της εσχατολογίας, στο Εκκλησία και Εσχατολογία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2001,
- 2) Barrow J, Tipler F, The anthropic cosmological principle, Oxford Univ, Press, G.B., 1986,
- 3) Βλέτσης Αθανάσιος, Το Προπατορικών Αμάρτημα στη Θεολογία του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, εκδόσεις Τέρπος, Θεσσαλονίκη, 1998,
- 4) Γιαγκάζογλου Σταύρος, Κοινωνία Θεώσεως, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 2001,
- 5) Clayton Philip, Mind and Emergence, Oxford Univ, Press, G.B. 2004,
- 6) Δανέζης Μάνος, Θεοδοσίου Στράτος, Η κοσμολογία της νόησης, εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα, 2003,
- 7) αρχιμ. Ζαχαρία, Αναφορά στη Θεολογία του γέροντος Σωφρονίου, Ι.Σ. Μονή Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ, 2000,
- 8) π. Ιωάννης Ρωμανίδης, το Προπατορικών Αμάρτημα, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα, 1992,
- 9) Κορναράκης Ιωάννης, Εγχειρίδιον Ποιμαντικής Ψυχολογίας, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1993,
- 10) Κορναράκης Ιωάννης, Θέματα Ποιμαντικής Ψυχολογίας III, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1998,
- 11) Ματσούκας Νίκος, Επιστήμη, φιλοσοφία και θεολογία, εκδόσεις Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη, 1990,
- 12) Ματσούκας Νίκος, Μυστήριον επί των ιερών κεκοιμημένων, εκδόσεις

- Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη, 1992,
- 13) Παύλου Γεώργιος, Νόστος Ασύμμετρος Προσώπου, τ.Α΄ εκδόσεις Δόμος, Αθήνα, 1994,
 - 14) Tipler Frank, The physics of immortality, Anchor Books, N.Y. 1995,
 - 15) Tipler Frank, The physics of Christianity, Double day, N.Y. 2007.